

INFORMACIJOS

VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKININKYSTĖS METODINĖ BIBLIOTEKA

Aurelija Striogenicė

Bibliotekininkystės metodinė biblioteka (BMB) yra įsikūrusi Komunikacijos fakultete prie Bibliotekininkystės, Knygotyros, Informacijos sistemų, Komunikacijos ir informacijos teorijos katedrų. Nuo pat aukštojo bibliotekininkų rengimo respublikoje pradžios Vilniaus universitete, Bibliotekininkystės katedroje viena iš opiausių problemų buvo speciali profesinės literatūros biblioteka, kuri sudarytų mokymo proceso ir mokslinio darbo bazę. Mokomosios literatūros stygius padidėjo Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos katedroms persikėlus į rūmus Antakalnyje, nutolus nuo miesto centre esančių bibliotekų. Bibliotekininkystės katedroje susidarė tvirta nuomonė mokymosi vietoje įkurti profesinės literatūros biblioteką. VU mokslinė biblioteka pritarė šiai idėjai. 1987 m. rudenį tam tikslui skirta viena auditorija. VU mokslinė biblioteka kuriamai bibliotekai perdavė bibliotekininkystės literatūrą, buvusią fizikos fakulteto skaitykloje. Nemaža knygų ir periodinių leidinių perdavė Lietuvos technikos biblioteka ir VU informacijos problemų tyrimo laboratorija. 1989 m. pabaigoje BMB fondas pasipildė 760 egz. specialios literatūros iš VU mokslinės bibliotekos buvusio Metodikos skyriaus. Bibliotekos fondą taip pat papildė dėstytojų dovanotos knygos. Neseniai M. Mažvydo nacionalinė biblioteka gavo knygų siuntą iš Čikagos. Jos dalį padovanojo BMB.

1989 m. sausio mėn. 1 d. BMB fondą sudarė 9721 leidinys. Iš jų – 7201 egz. vadovėlių, 2520 egz. – mokslinių knygų. Bibliotekoje skaitė 783 skaitytojai. Buvo sisteminis ir abėcėlinis katalogai, periodikos, diplominių darbų kartotekos. Tačiau realiai tuo metu buvo galima

naudotis tik sisteminiu katalogu ir periodikos kartoteka. 1991 m. sausio mėn. 1 d. bibliotekos fondą sudarė 13587 leidiniai. Šiuo metu joje skaito 923 skaitytojai. Iš jų 869 studentai ir 54 VU darbuotojai. Laipsniškai kaupiant fondus, susidarys bazė doktorantams ir kitiems moksliniams darbuotojams.

Formuojant BMB fondą, yra nemažai sunkumų. Pastaruoju metu keičiasi mokymo planai, įvedamos naujos disciplinos. Nors bibliotekos fondas buvo nuolat papildomas nauja literatūra, tačiau kai kurių leidinių, reikalingų studentams mokytis, stokojame. Biblioteką siekiama sutvarkyti taip, kad kiekvienas studentas nuo pirmojo kurso čia pradėtų savo praktinio darbo kelią. Specifinis BMB uždavinys – bibliotekininkystės ir bibliografijos bei informologijos specialybės studentų mokymo proceso tobulinimas. Tai bibliotekoje daroma taikant naujas technologijas. Bibliotekos automatizavimas neprieštarauja ir VU mokslinės bibliotekos interesams. Siekta, kad BMB būtų specialybės (ir fakulteto) automatizuotos bibliotekos modelis.

Nuo 1988 m. kovo mėn. BMB pradėjo veikti du videoterminalai, prijungti prie VU skaičiavimo centre esančio kompiuterio EC 1061. Visų pirma buvo pradėti kurti mokslinių publikacijų, diplominių darbų, specialybės terminų tezaurų ir kt. posistemiai.

1990 m. pavasarį pradėtas sudaryti kompiuterinis katalogas. Pagrindiniame kompiuterizuotos bibliotekinės technologijos kūrimo etape svarbų vaidmenį atlieka tradicinės bibliotekinės technologijos procesų tobulinimas. Todėl buvo tvarkomi abėcėlinis ir sisteminis katalogai.

Literatūros įvedimas į kompiuterinį katalogą reikalauja nemažų darbo sąnaudų, todėl ne visų fonde esančių knygų bibliografiniai įrašai įvedami į kompiuterį. Dalį fondo sudaro pasenusio turinio leidiniai, todėl atrenkama tik aktuali mokymosi procesui literatūra. Atlikus fondo analizę, naudojantis specialybės terminų tezauru, kiekvienam atrinktam leidiniui priskiriami deskriptoriai. Jie surašomi pagrindinės sisteminio katalogo kortelės antroje pusėje. Galutiniame darbo etape informacija iš kataloginės kortelės įvedama į kompiuterį. Kiekvienam bibliografiniam įrašui skiriamas eilės numeris, parodantis įrašo vietą kompiuteriniame kataloge. Įrašo numeris užrašomas kataloginėje kortelėje ir kiekviename leidinio egzemplioriuje šalia šifro.

Kuriant kompiuterinį katalogą, dalyvauja bibliotekininkystės ir bibliografijos bei informologijos specialybių I–V kurso studentai. Jie atlieka ikimašininio dokumentų apdorojimo operacijas (sistema, priskiria reikšminius žodžius ir kt.) ir suveda įrašus į kompiuterį. Įrašus redaguoja bibliotekos darbuotojas ir atsakingas dėstytojas. Darbo metu studentai gauna teorinių ir praktinių žinių darbui su informacijos paieškos sistema. Šiuo metu jau užpildyta didžioji katalogo dalis. Po to jis bus papildomas tik naujai gautų leidinių bibliografiniais įrašais.

• 1990 m. bibliotekoje gautas personalinis kompiuteris "Iskra-1030". Sukurta skaitytojų aptarnavimo sistema BIBLIO, turinti du pagrindinius meniu: informacinį ir darbo. Pirmasis leidžia peržiūrėti ekrane dominančią informaciją, nedarant pakeitimų duomenų bazėje. Antrasis meniu įgalina atlikti skaitytojų aptarnavimo, kontrolės bei duomenų bazės koregavimo darbus.

Šiuo metu dirbama su duomenų bazės aptarnavimo programomis. Į personalinį kompiuterį įvedami skaitytojų formuliarių duomenys ir leidinių bibliografiniai aprašai. Nuo 1991 metų rudens kompiuterėje yra rengiamas periodikos katalogas. Tai leidžia nuosekliai kompiuterizuoti svarbiausius technologinius bibliotekos procesus.

VILNIUS UNIVERSITY METHODOICAL LIBRARY OF LIBRARIANSHIP

S u m m a r y

This library was founded in 1987. The first books were received from the main University library and Lithuanian Technical library. In 1991 its stock contained 15.000 volumes. At that time the library had about 1.000 readers.

The article describes library stock, acquisition, processing, circulation, main trends of automation. Students take active part in all those activities, especially dealing with library automation.

INFORMATIKOS STUDIJOS IR MOKSLAS VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETE

Vytautas Kaminskas

Išsivysčiusiose pasaulio šalyse informatikos technikos ir technologijos industrijai skiriama per 10 procentų bendrojo nacionalinio produkto – daugiau nei bet kuriai pramonės šakai. Jau 1988 m. JAV turėjo daugiau kaip 50 milijonų personalinių kompiuterių. Sovietų Sąjungos, o kartu ir Lietuvos atsilikimas nuo išsivysčiusių šalių informatikos didžiulis. Amerikiečių ekspertai, pasinaudodami dešimtbale sistema, taip vertina mokslinių darbų lygį šioje srityje: JAV – 9,9, Japonijoje – 7,3, Vakarų Europoje – 4,4, Sovietų Sąjungoje – 1,5 balo. Daug blogesnė padėtis su informatikos technikos gamyba – tik optimistai tikėjo, kad 1990 m. bus pagaminta apie vieną milijoną personalinių kompiuterių. Neverta plačiau aptarti šių kompiuterių kokybės ar patikimumo.

Akivaizdu, kad Lietuvos Respublikos ūkis jau vis didesnę poreikį naujausiai informatikos technikai. Neturėdami gausių žaliavų, energijos šaltinių, turėsime labiau orientuotis į intelektualios produkcijos gamybą. Todėl be personalinių kompiuterių, efektyvių informacijos apdorojimo technologijų neišsivers ne tik pramonė ar buitis, bet ir dvasinio gyvenimo sferos – kultūra, švietimas, mokslas, kūryba. Jau šiandien perspektyvios ir paklausą darbo rinkoje turinčios specialybės reikalauja darbo su kompiuteriu įgūdžių.

Atkūrus VDU, susidarė galimybė bandyti naujai suformuluoti informatikos pagrindų mokymo įvairių specialybių studentams koncepciją ir jos pagrindų parengti atskirų disciplinų struktūras, dėstymo metodiką, komplektuoti reikalingą techninę ir programinę įrangą, metodes priemones. Kadangi visų universitete esančių specialybių studentų poreikių patenkinti vienoje universalioje informatikos pagrindų disciplinoje praktiškai neįmanoma, mokymas buvo suskaidytas į dvi

tarpusavyje susijusias pakopas: informatikos pradmenų ir kompiuterių taikymo.

Šių pakopų medžiaga įvairaus profilio studentams pateikiama keliais skirtingais variantais. Informatikos pradmenų kurse yra suteikiamos pradinės žinios apie personalinių kompiuterių techninės ir programinės įrangos struktūrą, valdymo principus, programavimo aplinkas ir technologiją, procedūrinio programavimo pagrindus. Praktiniai klausimai yra nagrinėjami OS MS-DOS ir Turbo Paskalio aplinkos pavyzdžiu. Kompiuterių taikymo disciplina apima kompiuterių eksploatavimo, jų informacinės įrangos organizavimo ir panaudojimo populiariausiose taikymų srityse klausimus. Yra nagrinėjami OS struktūros formavimo ir valdymo principai, failų tvarkymo sistemos, OS apvalkalai, tekstų procesoriai, dinaminės lentelės, DBVS, iliustracinės grafikos, matematiniai paketai.

Informatikos specialybės studentams yra privaloma tik pirmoji – informatikos pradmenų disciplina, kuri jiems yra dėstoma du semestrus, o kitų specialybių studentams – vieną semestrą. Kompiuterių taikymo disciplina informatikos profilio studentams yra laisvai pasirenkamų disciplinų saraše, o likusių specialybių studentams ji yra privaloma. Humanitarinio profilio studentams minėtų disciplinų santykis yra atvirkščias: antroji yra privaloma, o pirmoji (vieno semestro trukmės) – laisvai pasirenkama. Tokia informatikos pagrindų dėstymo struktūra palieka plačias pasirinkimo galimybes tiek atskirų fakultetų dekanatams, formuojant privalomų disciplinų sarašus, tiek ir patiems studentams, sudarant individualių studijų planus.

Nemažai problemų sukelia ir labai platus bei įvairus atskirose disciplinose nagrinėjamų klausimų ratas. Todėl detaliam, remiantis praktiniais pavyzdžiais ir laboratoriniais darbais, yra nagrinėjami tik pagrindiniai, disciplinos struktūrą formuojantys klausimai. Tose temose, kuriose yra pateikiama tik informacinė medžiaga, pvz., grafinių vaizdų, išorinio interfeiso programavimas, sudaromos sąlygos savarankiškomis studijoms: yra parengtos demonstracinės programos, individualios užduotys, metodinė literatūra.

Pasirinkta mokymo metodiką reikalauja metodinės literatūros, specialių mokymo programų. Ypač trūksta metodinės literatūros lie-

tuvių kalba, todėl šioje srityje daug dirbama. Labai pasigendama šių darbų koordinavimo tarp Respublikos aukštųjų mokyklų, nors dauguma jų, organizuodamos informatikos pagrindų mokymą, sprendžia labai panašias problemas.

Siekiant parengti aukštos kvalifikacijos informatikus, Vytauto Didžiojo universitete atidarytas Informatikos fakultetas. Dar dažnai informatikas tapatinamas su programuotoju, aptarnaujančiu geresnį ar blogesnį kompiuterį. Mūsų tikslas – parengti plataus profilio informatikos bakalaurus, magistrus ir daktarus, sugebančius kurti įvairias kompiuterines sistemas, be kurių pagalbos žmogus jau nepajėgia aprepti daugialypės informacijos srauto ir kartu priimti optimalių sprendimų ne tik kosmose ar atominėje elektrinėje, bet ir chirurgijos operacinėje, šiuolaikinėje bibliotekoje ar mokslo paslapčių pasaulyje.

Fakultete yra dviejų pakopų studijos: pagrindinės ir aukštosios. Pagrindinių studijų, kurias sėkmingai baigus suteikiamas kvalifikacinis bakalauro laipsnis, trukmė – ketveri metai. Aukštosiose studijose per pirmuosius dvejus metus galima įsigyti kvalifikacinį magistro, o dar po trejų metų – daktaro mokslo laipsnį.

Pagrindinių studijų studentams pirmuosius dvejus metus privalomos bendros visam Universitetui humanitarinės ir fundamentinės studijos, kurių dėstomas disciplinas jie pasirenka savarankiškai. Suteikiant studentams visapusiškų žinių, siekiama ugdyti ne siauro profilio, nors ir aukštos kvalifikacijos specialistą, bet kūrybinę asmenybę, suvokiančią savo buvimą tautoje ir pasaulyje prasmę bei atsakomybę.

Universitetinis mokymo procesas negali būti atitrūkęs nuo mokslinių tyrinėjimų. Todėl įkurtas "Informatikos" mokslo centras, kurio tikslas – vienyti akademinio ir šakinio mokslo pastangas, atliekant fundamentinius tyrimus, gerinant studijų procesą ir rengiant informatikos srities mokslininkus. Informatikos fakultetas ir mokslo centras turi šiuolaikinę studijų ir mokslo bazę, kurios pagrindas – IBM PC/AT tipo kompiuteriai.

**INFORMATION STUDIES AND SCIENCE IN THE KAUNAS VYTAUTAS
DIDYSIS UNIVERSITY****S u m m a r y**

General information studies in the University consists of two levels: informatics for the beginners and computers application. Students can freely choose between them. The article describes the special education in informatics. The main subjects of these studies are shortly described.

VUB PROFESORIŲ SK.

Ž08552

1(1)